

АНОТАЦИИ НА НАУЧНИ ТРУДОВЕ

за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“

по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки,

професионално направление 3.4. Социални дейности

от гл. ас. д-р Таня Вазова

катедра „Социални дейности“ към Педагогически факултет

на ПУ „Паисий Хилендарски“ – гр. Пловдив

За участие в конкурса са представени **23** научни труда: **1** публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, **1** монография, **21** научни статии, от които **16** на български и **7** на английски език.

Използваната номерация отразява поредните номера на публикациите в списъка за участие в конкурса.

Хабилитационен труд – монография

Вазова Т. 2024. *Социалните услуги за възрастни и стари хора в България: развитие, предизвикателства, перспективи*, Издателство Авица

Монографията разглежда една от най-важните и актуални теми в съвременното общество – предоставянето на социални услуги за възрастните и старите хора в контекста на демографски, социални и икономически предизвикателства. С фокус върху българския контекст, изследването обхваща развитието на социалната политика, нормативната рамка и практиките в сектора, като предлага цялостен анализ на тенденциите, проблемите и възможностите. Всяка от трите глави на монографията разглежда отделен аспект на темата, като осигурява теоретичен и емпиричен анализ, подкрепен с препоръки за бъдещо развитие.

Първата глава изследва теоретико-методологическите аспекти на социалните услуги за възрастни и стари хора като анализира основните категории свързани с предоставянето на тези услуги. Авторът дефинира понятията „възрастни“ и „стари хора“ като представя характеристиките им в различни социални и демографски контексти. Разглежда се правната рамка в България и международен контекст, подчертавайки влиянието на

демографските и социалните промени върху развитието на социалните услуги. Изведени са основни проблеми като дискриминацията по възраст и липсата на координация между институциите.

Втората глава анализира развитието на социалните услуги за възрастни и стари хора в България през периода 2002–2019 г. като акцентира върху видовете услуги и тяхното предоставяне както от държавни така и от частни структури. Разглеждат се домашните и институционалните грижи както и услугите в общността. Идентифицират се недостатъците в обхвата и качеството на услугите като се отбелязват ограниченията в капацитета на инфраструктурата и кадровото осигуряване. Анализът е подкрепен със статистически данни които подчертават недостатъчността на социалните услуги. В края на главата се предлагат насоки за подобряване на достъпността и качеството чрез въвеждане на иновации и подобрения в управлението.

Третата глава разглежда промените в предоставянето на социални услуги след 2019 г. с акцент върху новото законодателство като Закона за личната помощ и Закона за социалните услуги. Авторът анализира трансформациите в подхода към социалните грижи с фокус върху деинституционализацията и насърчаването на услуги в общността и домашна среда. Специално внимание е отделено на въздействието на пандемията от COVID-19 върху социалните услуги и адаптацията на сектора към новите условия. Разглеждат се концепциите за активно стареене и равенство като представя добри практики и примери за ефективни модели на услуги. Подчертава се значението на обучението и квалификацията на персонала като ключов фактор за устойчиво развитие на сектора.

Монографията завършва с препоръки за усъвършенстване на социалните услуги в България като акцентира върху необходимостта от интегриран подход и по-добро управление на ресурсите. Изследването предоставя цялостна и задълбочена перспектива върху предизвикателствата и възможностите пред сектора като служи като ценен ресурс за разработване на ефективни политики и практики в областта на социалните услуги за възрастни и стари хора.

Публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“

Вазова Т. 2021. *Компетентностни модели в сектора на дългосрочната грижа за длъжности болногледач, детегледач, домашен помощник*, Издателство на ВУЗФ, „Св. Григорий Богослов“, ISBN 978-619-7622-07-2 София.

Разглежда се значението на компетенциите като ключов фактор за подобряване на качеството на социалните услуги, като се основава на изчерпателно теоретично изследване, методологическа рамка и практически приложения, които оформят последователната структура на анализа.

Първата глава представя теоретичната основа на компетентностните модели, изяснявайки понятието за компетенция и неговите различни интерпретации. Акцентът е поставен върху връзката между поведението и успешното изпълнение на работните задължения. Анализира се също секторът на дългосрочната грижа, като се разглеждат неговите характеристики в европейски и национален контекст, състоянието на услугите в България и предизвикателствата, пред които е изправен. Стратегическите цели за развитие на сектора и значението на компетентностните модели за управление на човешкия фактор са подробно дискутирани.

Втората глава описва методическата рамка за разработване на компетентностни модели, включваща процеси като определяне на ключовите длъжности, формулиране на цели, идентифициране на участници, събиране и анализ на данни и изграждане на модели. Основен акцент се поставя върху използването на дълбочинни интервюта, фокус групи и анкети за валидиране на компетенциите. Компетенциите са разделени в две основни категории – технически и поведенчески – като последните обхващат качества като емоционална интелигентност и комуникативност.

Третата глава разглежда приложението на разработените компетентностни модели в конкретна организация, предоставяща социални услуги в сектора на дългосрочната грижа. Определени са длъжностите болногледач, детегледач и домашен помощник, като за всяка от тях са изведени специфични компетенции, необходими за успешното изпълнение на работните задължения. Представени са насоки за подобрене на системите за подбор, обучение и оценяване на персонала, като се подчертава необходимостта от адаптация към новите стандарти и изисквания.

В заключение, книгата акцентира върху важността на компетентностните модели като инструмент за устойчиво развитие на сектора на дългосрочната грижа. Тя

предоставя научно обосновани препоръки и практически решения за подобряване на управлението на човешките ресурси и качеството на предоставяните услуги, съобразени със съвременните социално-икономически и демографски предизвикателства.

Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация

1. *Vekova, L., Vazova, T., Georgiev, P., Kovacheva, U., E. 2025. An innovative model for developing digital competences of social workers, The "Strategies for policy in science and education", Volume 33, Number 1s, ISSN: 1310-0270 (Print), ISSN: 1314-8575 (Online), <https://strategies.azbuki.bg/en/>*

Статията представя концепция и съдържание на иновативен модел за придобиване и развитие на дигитални компетентности сред социални работници. Авторите подчертават значението на дигиталните умения в контекста на цифровата трансформация и нарастващите изисквания към социалните услуги. В статията се анализират предизвикателствата, свързани с дефицита на дигитални умения сред специалистите в социалния сектор, и се предлага практически ориентиран подход за тяхното преодоляване чрез създаване на уеб-базирана платформа.

Иновативният модел се фокусира върху интеграцията на изкуствен интелект и специализирани обучителни ресурси, осигурявайки възможности за дистанционно обучение, самостоятелна оценка на компетенциите и изграждане на професионални портфолия. Акцент е поставен върху обучението за предоставяне на социални услуги от разстояние, което е особено актуално в контекста на пандемичните условия и нуждите на уязвими групи.

Статията разглежда и интердисциплинарния подход, съчетаващ социални науки, информационни технологии и педагогика, като ключов фактор за успешното развитие на дигитални компетенции. Предложеният модел цели да стимулира устойчивото развитие на социалния сектор чрез дигитализация и да повиши качеството на предоставяните социални услуги.

2. Vazova, T., Y. Stasyuk. 2025. Active policies to promote active aging and address demographic challenges in Bulgaria (<https://medpers.dmu.edu.ua/en/>)

Статията изследва концепцията за активно стареене в България, като подчертава икономическите, социалните и здравните ползи от прилагането на политики, насочени към възрастните хора. В контекста на бързото застаряване на населението, България е изправена пред значителни демографски предизвикателства, които оказват влияние върху икономическата, социалната и здравната система. Основната цел на изследването е да анализира стратегическите рамки и политики за активно стареене на национално и регионално ниво, като акцентира върху тяхното въздействие върху качеството на живот, здравния статус и социалната интеграция на възрастните. Статията предлага конкретни препоръки за подобряване на съществуващите програми, включително създаване на централен координационен орган за политиките за активно стареене, осигуряване на устойчиво финансиране за здравни и социални услуги, и прилагане на иновативни стратегии като дигитално обучение за насърчаване на здравословен начин на живот и профилактика на хронични заболявания. Статията също така обсъжда теоретичните концепции за "възрастни и стари хора" и "активен живот", като подчертава важността на участието в икономически, социални, културни и граждански дейности за поддържане и подобряване на здравето и качеството на живот. Анализирано е и предоставянето на здравни и социални услуги в подкрепа на активното стареене, като се отчитат факторите, влияещи върху здравето и социалното включване на възрастните хора. Освен това статията разглежда социалните и икономическите последици от бедността за възрастните хора, както и тенденциите при икономически активното население и безработните над 55 години. Подчертава се важността на програмите за заетост, които поощряват работодателите да наемат по-възрастни работници, чрез субсидии и финансови стимули. В заключение, статията акцентира върху необходимостта от комплексен подход за справяне с демографските предизвикателства, като се набляга на активното участие на възрастните хора в обществото и икономиката, предотвратяване на здравословни проблеми и социална изолация, и интегриране на здравни, социални и икономически политики.

Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове

- 3. Вазова, Т., Я. Димитров. 2015.** *Емоционалната интелигентност като ключова предпоставка за успешна реализация на заетите в сектора на дългосрочната грижа, Единадесета международна научна конференция на младите учени, Университет за национално и световно стопанство; Висше училище по застраховане и финанси, ICBN 978-954-8590-35-8, Издателство на ВУЗФ „Св. Григорий Богослов”, София, с. 821-836*

Статията разглежда емоционалната интелигентност като основен фактор за успешната професионална реализация на заетите в сектора на дългосрочната грижа. В контекста на нарастващата автоматизация и използването на изкуствен интелект в редица професии, дългосрочната грижа се откроява като сфера, в която човешките „меки“ умения остават незаменими. Статията поставя акцент върху значимостта на емоционалната интелигентност като ключова компетенция в тази област и представя модел за компетенции, който служи като основа за експериментално доказване на ролята на тези умения. Основната цел е да се подчертае връзката между емоционалната интелигентност и ефективността на професионалната реализация на заетите в дългосрочната грижа, като се подчертае тяхната уникалност и значимост в хуманитарния сектор.

- 4. Вазова, Т. 2016.** *Развитие на компетенции за работа в сектора на дългосрочните грижи и възможности за повишаване заетостта на лицата над 50 години, Сборник от статии: Възрастните хора като ресурс в развитието, ICBN 978-619-190-051-0, Издателство Славена, с. 388-400*

Статията представя примерен модел за развитие на компетенциите на работниците в сектора на дългосрочните грижи, предоставяни в домовете на нуждаещите се. Изследвани са възможностите за повишаване на заетостта сред лицата над 50 години, като акцентът е поставен върху подобряване на качеството и устойчивостта на услугите за възрастни и лица с увреждания. Моделът предлага насоки за професионална ориентация и мотивация на лица без квалификация в тази възрастова група, като се подчертава значението на тяхното включване в пазара на труда. Също така се разглежда въздействието на обучението върху ефективността на работата на доброволците в

сектора на дългосрочните грижи. Статията допринася за разработването на устойчиви стратегии за развитие на човешкия капитал и подобряване на социалните услуги в този важен сегмент.

5. **Вазова, Т., Димитров, Я. 2017.** *Поведенческите умения – ключов елемент при изграждането на компетентностен модел в сектора на дългосрочната грижа, Научна конференция, гр. Варна, Сборник статии „Социалните услуги за възрастните хора в зависимост“, Издателство Славена, Варна, ISBN 978-619-190-007-0, с. 189-209*

Статията разглежда **ключовите елементи на компетентност в сектора за дългосрочните грижи**, като се фокусира върху поведенческите умения, необходими за качествено обслужване на възрастни хора. Статията изследва **емоционалната интелигентност** като важен аспект на компетентността на персонала, предоставящ грижи и анализира връзката между различните видове умения и ефективността на работа. Представен е емпиричен анализ, който сравнява уменията на две групи лица, предоставящи грижи, и се правят изводи за значението на уменията за справяне с конфликти, емпатията и адаптивността. В заключение се отбелязва, че предоставянето на качествени грижи изисква не само професионална квалификация, но и развитие на ключови компетенции, свързани с цялостното подобряване на живота на възрастните хора.

6. **Вазова, Т. 2019.** *Възможни политики за справяне с бъдещите предизвикателства в сектора на дългосрочната грижа в застаряващите общества, Сборник от статии „Предизвикателството старее на населението: тенденции, последици, политики“, ISBN 978-619-190-141-8, София, с.147-156*

Статията разглежда предизвикателствата, пред които е изправен секторът на дългосрочните грижи поради застаряването на населението и предлага възможни решения. Основен акцент е поставен върху увеличаването на търсенето на грижи и необходимостта от адекватни политики за справяне с това. Подчертава се нарастващата нужда от дългосрочни грижи поради увеличаване на броя на възрастните хора.

Представени са различни подходи, включително увеличаване на предоставянето на грижи, подобряване на качеството на услугите и използването на иновативни технологии. В статията се разглежда и влиянието на застаряването върху икономическата активност. Предлагат се мерки за увеличаване на заетостта на хората в сектора на грижите, като се набляга на обучението на потенциалния персонал и подобряване на условията на труд. Също така се подчертава необходимостта от баланс между нуждите от грижи и възможностите за тяхното предоставяне, за да се избегне социално напрежение. Друг важен аспект, засегнат в статията, е насърчаването на независимостта и здравословния начин на живот на възрастните хора. Предлагат се програми за превенция на заболявания и рехабилитация, както и за насърчаване на физическата и психическата активност. Също така се разглежда ролята на иновациите и информационните технологии за подобряване на качеството на грижите и улесняване на достъпа до тях. В заключение се препоръчва интегриран подход към решаването на проблемите, свързани с дългосрочните грижи, като се набляга на необходимостта от превантивни мерки, иновации и качествени грижи. Отбелязва се важността на активното и здравословно стареене, както и на инвестициите в тази област.

7. Вазова, Т. 2021. *Образователни решения за обучение на болногледачи предоставящи грижи на хора с деменция, Четвърта научно-практическа конференция с международно участие: Социална работа, мениджмънт и социално развитие: Съвременни предизвикателства, перспективи и иновативни практики, Технически Университет – Варна, Катедра „Социални и правни науки“, ISBN 978-954-20-0834-7, Варна, 146-151*

Статията изследва образователните решения за обучение на болногледачи, предоставящи грижи на хора с деменция, с акцент върху комплексните нужди на пациентите и необходимостта от предоставяне на качествена, индивидуализирана дългосрочна грижа. Анализирани са изискванията към професионалния профил на болногледачите, които включват широк спектър от компетенции, качества и нагласи, необходими за ефективното изпълнение на техните роли. Чрез разработването на културно съобразени обучителни програми, базирани на доказателства и ориентирани към правата на човека, се цели подобряване на теоретичните знания, практическите умения и личностните нагласи на персонала. Това допринася за предоставянето на услуги, които не само задоволяват потребностите, но и значително подобряват

качеството на живот на хората с деменция. Статията подчертава важността на интегрирания подход в обучението, обвързан със съвременните предизвикателства в сектора на дългосрочните грижи.

- 8. Вазова, Т. 2021.** *Формиране на професионални компетенции на персонала предоставящ социални услуги на възрастни хора и хората с деменция в домашна среда, в общността и в специализирани институции, Десета юбилейна интердисциплинарна научна конференция на тема: Развитие на ключови компетенции, ISBN 978-619-7663-02-0, Педагогическия факултет при ПУ „Паисий Хилендарски“, Пловдив, с. 288-297*

Статията разглежда необходимостта от формиране на професионални компетенции на персонала, предоставящ социални услуги на възрастни хора и хора с деменция в различни контексти – домашна среда, общността и специализирани институции. С оглед на нарастващия брой възрастни хора и хора с деменция в България, както и намаляващия брой трудоспособно население, се подчертава значението на професионализацията в този сектор. Основен акцент се поставя върху нуждата от качествени услуги, които отговарят на специфичните потребности на потребителите, и върху създаването на устойчиви политики за дългосрочна грижа. Разглежда се важността на достъпа до обучение, сертифициране на уменията и насърчаване на професионалното развитие като ключови механизми за подобряване на качеството и привлекателността на този вид труд. Специално внимание е отделено на идентифицирането на най-значимите компетенции, необходими за работещите в сферата на социалните услуги, като основа за предоставяне на ефективни и устойчиви грижи за уязвимите групи.

- 9. Вазова, Т. 2021.** *Професията социален работник и идеята да бъдем „готови за бъдещето“, Втора научно-практическа конференция „Образование и изкуства: традиции и перспективи“, Софийски Университет „Свети Климент Охридски“, Факултет по науки за образованието и изкуствата, ISSN 2738-8999, София, с.172-178*

Професията на социалния работник се намира в центъра на значителни възможности и предизвикателства, продиктувани от демографските тенденции, свързани със застаряването на населението и увеличаващото се икономическо неравенство. Статията

подчертава ключовата роля на социалния работник в предоставянето на подкрепа за уязвимите групи – бедни, възрастни, болни, хора с увреждания и деца в риск, като акцентира върху тяхната способност да подобряват качеството на живот както в настоящето, така и в дългосрочен план. Социалната работа е представена като професия на бъдещето, съчетаваща разнообразни умения и компетенции: креативност, решаване на проблеми, екипна работа, използване на информационни технологии, управление и преподаване. Тези качества утвърждават социалния работник като ключов играч в изграждането на устойчиво и справедливо общество.

10. Вазова, Т. 2021. *Нови императиви към бъдещето на социалните услуги в България, Сборник от статии „Възрастната генерация на България – социално-демографски профил, позиции и ценности“, ISBN 978-619-190-190-6, София, с. 299-306*

Статията разглежда новите императиви към бъдещето на социалните услуги в България, като акцентира върху необходимостта от въвеждане на иновативни подходи за подобряване на качеството на предоставяните грижи. В контекста на демографските и социалните предизвикателства, се подчертава значението на разработването на нови механизми и стандарти, които да гарантират достъпността и качеството на социалните услуги за всички нуждаещи се. Представени са идеи за интегриране на нови технологии, интердисциплинарни подходи и устойчиви модели на управление, които да подкрепят ефективността и устойчивостта на системата за социална подкрепа. Статията предлага препоръки за повишаване на квалификацията на персонала, насърчаване на иновациите и засилване на общественото участие, с цел изграждане на съвременна, достъпна и ориентирана към потребностите на потребителите система за социални услуги в България.

- 11. Вазова, Т. 2022.** *Значимостта на компетентностния подход за управлението на човешкия фактор в социалната сфера* 2022, *Годишник на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ Педагогически факултет Том I*, ISBN 2815-4134, с. 198-208, Пловдив

Статията разглежда значението на прилагането на компетентностния подход в социалната сфера като ключов етап в процеса на въвеждане и регламентиране на нови модели за предоставяне на социални услуги, съобразени със спецификите на България. Акцентът е поставен върху изграждането на компетентностни модели за ключови длъжности в сектора, което създава предпоставки за устойчивост на структурите, осигуряване на качествени услуги и реално остойностяване на предоставяната дейност. Компетентностният подход се разглежда като средство за подобряване на качеството на грижите, укрепване на структурата и професионалния капацитет на персонала, както и за повишаване на контрола върху спазването на стандартите за социални услуги. Статията подчертава ролята на ясните и измерими стандарти за умения и поведения, които улесняват управлението на компетенциите като съвременен инструмент за управление на човешките ресурси. Представени са конкретни препоръки, насочени към подобряване на квалификацията на работещите в сектора чрез прилагането на компетентностния подход, с цел повишаване качеството и ефективността на социалните услуги.

- 12. Вазова, Т. 2022.** *„Сребърната икономика“ в Европа и ролята на социалните иновации за подобряване качеството на живот на потребителите на социални услуги* 2022, *Седемнадесета международна научна конференция на младите учени на тема „Икономиката на България и ЕС: Иновации и трансформация“ Сборник доклади УНСС.*

Статията разглежда засилващата се тенденция към застаряването на населението в Европа и свързаните с нея предизвикателства, иновации и политики, необходими за подобряване качеството на живот на възрастните хора. Акцентът е поставен върху развитието и използването на трудовия потенциал на хората над 50+, които трябва да бъдат разглеждани като ценен ресурс за обществото, а не като бремене. Авторът изтъква две ключови тенденции в условията на демографските промени: активното участие на възрастните хора в обществото и развитието на „сребърната икономика“.

Тази концепция обхваща икономически дейности, свързани с производството и предоставянето на здравни, социални, образователни и други услуги, които отговарят на нуждите на по-възрастното население и подобряват неговото качество на живот. В рамките на статията се анализира въздействието на застаряването на населението, концепцията за „сребърната икономика“, както и добри иновативни практики, приложени в някои страни от Европейския съюз. Представените решения подчертават значението на интеграцията и активното включване на възрастните хора като част от устойчивото развитие на обществото.

13. Vazova, T. 2022. *The role of education technologies – a barrier or prerequisite for the provision of innovative and quality long-term care for the elderly in Bulgaria* 2022 INTED 2022 Conference, 7th-8th March 2022 978-84-09-37758-9, pp. 1171 <https://library.iated.org/view/VAZOVA2022ROL>

През последните години, в резултат на демографските промени, свързани със застаряването на населението, социалната политика претърпява промени, като приоритет се отдава на услуги, които осигуряват грижи и подкрепа за възрастните хора. Основна трансформация в предоставянето на качествени и иновативни услуги за улесняване на ежедневието на семейства с възрастни зависими членове е свързана с използването на информационни и комуникационни технологии (ИКТ). Иновациите създават нови възможности за организиране на обществото около активното стареене и независимия живот на възрастните хора чрез разработване на подходящо оборудване, електронни приложения и уебсайтове, персонализирани спрямо профила на потребителя. ИКТ могат значително да подпомогнат потребителите, техните близки и доставчиците на услуги чрез подобряване на ефективността и осигуряване на възможности за мониторинг в рамките на формалните и неформалните грижи. Докладът разглежда необходимостта от създаване на подходящи механизми за професионално развитие на заетите в сектора, както и достъп до обучение, сертификация на придобитите умения и насърчаване използването на ИКТ. Представени са приложни аспекти на съвременните технологии в сектора на дългосрочната грижа, които допринасят за подобряване на качеството на предоставяните услуги и създаване на интелигентна, конкурентоспособна и устойчива работна среда за служителите. Отбелязва се

липсата на компетенции в областта на ИКТ и необходимостта от повишаване на технологичните познания и цифровите умения на заетите в сектора и потребителите – едно от най-важните предизвикателства пред обучителните системи за работещите в сектора в България.

14. Vazova T., V. Radev. 2023. IMPROVE KEY COMPETENCES IN THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGY, Proceedings of INTED2023 Conference, 6th-8th March 2023, ISBN 978-84-09-49026-4, pp. 2463-2470

Основната цел на статията е разработването на процеси за дигитализация и използването на информационни технологии за работа с текстови документи в електронна среда. Изследването се фокусира върху анализа на съществуващата научна, образователна и методологична литература, свързана с приложението на информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в обучението на социални работници. Проведено е проучване за нуждите от използване на информационни технологии в обучението на социални работници и електронните текстови документи, които се използват в практиката им. На тази база са предложени и разработени методически инструменти за тяхното обучение. Резултатите от изследването са анализирани и обобщени, като основната хипотеза е, че приложението на информационни технологии ще укрепи уменията за работа с текстови документи и ще допринесе за по-ефективно усвояване на дигиталната грамотност и ключовите компетенции на социалните работници. Това ще доведе до подобряване на дигиталните умения на социалните работници, ще повиши качеството на предлаганите услуги и ще осигури по-добро обслужване на потребителите.

15. Vazova T., V. Radev. 2023. TRAINING OF SOCIAL WORKERS FOR THE APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGY IN SOCIAL SERVICES, Announcements of Union of Scientists, Sliven, vol. 38 (1), 2023, ISSN: 1311 2864

В статията е представена ролята на информационните технологии играят, които играят все по-важна роля в съвременното общество, като преобразяват различни сфери на дейност, включително социалните услуги. В статията се подчертава необходимостта социалните работници да бъдат запознати и обучени в използването на тези технологии,

за да отговорят по-ефективно на предизвикателствата в своята професионална дейност. Внедряването на информационни технологии в социалните услуги предоставя множество предимства. Те подобряват ефективността и точността при записването и обработката на данни чрез използването на специализирани софтуерни приложения, което минимизира грешките и осигурява по-добра своевременна доставка на услугите. Технологиите също така улесняват комуникацията и сътрудничеството между социалните работници и клиентите чрез инструменти като социални мрежи, електронна поща и видеокомуникации. Това подобрява разбирането на нуждите и предпочитанията на клиентите, както и качеството на предоставяната подкрепа и консултации. Информационните технологии предлагат възможности и за по-ефективно управление на ресурсите и планиране на социалните услуги. Специализирани софтуерни системи подпомагат анализа на данни и вземането на информирани решения за оптимизиране на работния процес и разпределението на средствата. Статията акцентира върху важността от интегрирането на технологиите в социалната работа като средство за повишаване на ефективността, качеството и устойчивостта на предоставяните услуги.

16. Вазова, Т. 2023. *Пандемията деменция в Европа, Годишник на Пловдивски университет, Том II, ISSN 2815-4134, с. 154-169, <https://pf-yearbook.uni-plovdiv.bg>*

Статията разглежда деменцията като едно от най-значимите здравни и социални предизвикателства на 21-ви век, което е сред водещите причини за смърт, увреждане и зависимост при възрастното население. Деменцията представлява синдром, който води до прогресивно влошаване на когнитивната функция, засягайки паметта, мисленето, ориентацията, езика и други способности. Въз основа на данни от Световната здравна организация (СЗО) се подчертава, че около 50 милиона души в света страдат от деменция, като този брой се очаква да нарасне до 152 милиона до 2050 г. В Европейския съюз над 12 милиона души са засегнати, а прогнозите сочат удвояване на този брой до същия период. В статията се анализират данните за разпространението на деменцията в страните членки на ЕС и България. Оценяват се действащите политики в сферата на грижите за хора с деменция, като се разглеждат основните препятствия пред предоставянето на качествени услуги. Специално внимание е обърнато на необходимостта от специфични грижи и подкрепа за страдащите от деменция, като важен аспект от социалните и здравните услуги.

17. Вазова, Т. 2024. *Равнопоставеност и интеграция на възрастните и стари хора в контекста на демографските предизвикателства в България, Годишник на Пловдивски университет, ISBN 978-619-7768-12-1*

Статията разглежда въпроса за равнопоставеността на възрастните хора като ключов аспект от устойчивото развитие на обществото в контекста на нарастващата демографска криза и застаряване на населението. Равнопоставеността се анализира не само като равен достъп до социални услуги и подкрепа, но и като създаване на условия за пълноценно участие на възрастните хора в обществения живот, без дискриминация поради тяхната възраст. Акцентът е поставен върху правната и институционалната рамка в България, която регулира политиките за равнопоставеност, както и върху програмите и инициативите, насочени към насърчаване на активното участие на възрастните хора. Особено внимание се отделя на защитата от възрастова дискриминация и дискриминация по пол, като се изследват предизвикателствата пред пълната интеграция на тази уязвима група. Заключениеето подчертава необходимостта от подобряване на съществуващите политики, програми и общественото осъзнаване относно значимостта на равнопоставеността на възрастните хора. Равнопоставеността се представя като ключов елемент за изграждане на справедливо и устойчиво общество, където всички граждани, независимо от тяхната възраст, имат равни възможности за участие и принос в обществения живот.

18. Вазова, Т. 2024. *Международни и национални подходи към стратегическите насоки и правната рамка за подобряване на качеството и достъпа до услуги за възрастните хора, Списание „Пари и Култура“, ВУЗФ Финанси, застраховане, бизнес, предприемачество и иновации, ISSN 2683-0965, с. 21-28*

Статията анализира правната и стратегическа рамка за социални услуги за възрастни хора, като разглежда международни документи и националното законодателство на България. Международните документи включват Всеобщата декларация за правата на човека, Европейската конвенция за правата на човека, Европейската социална харта, Международния пакт за икономически, социални и културни права, Мадридския международен план за действие по въпросите на застаряването, Принципите на ООН за възрастните хора, Европейския стълб на социалните права и Зелената книга относно

застаряването. Тези документи създават основа за защита правата на възрастните хора и подобряване на техните условия на живот. Националната нормативна рамка в България включва Конституцията, Закона за социално подпомагане, Закона за хората с увреждания, Закона за защита от дискриминация, Закона за социалните услуги и други свързани нормативни актове. Тези закони и правилници регулират социалните услуги и гарантират правата на възрастните хора. Въпреки наличието на тази рамка, съществуват предизвикателства като недостиг на ресурси, слаби механизми за контрол и липса на координация между институциите. Анализът подчертава, че са необходими допълнителни усилия за подобряване на социалните услуги и осигуряване на достъпност и високо качество на грижите за възрастните хора. Това включва увеличаване на ресурсите, подобряване на координацията между институциите и засилване на мониторинга. Статията набляга на необходимостта от интегриран подход и устойчиво финансиране, за да се отговори на нуждите на възрастните хора.

19. Вазова, Т. 2024. *Модернизация на социалните услуги в България: Законодателни промени и бъдещи предизвикателства, Списание „Пари и Култура“, ВУЗФ Финанси, застраховане, бизнес, предприемачество и иновации, ISSN 2683-0965, с. 27-32*

Статията анализира съществените законодателни промени след 2019 г., насочени към модернизация на системата за социални услуги в България, с акцент върху грижата в домашна среда. Ключовите законодателни мерки включват Закона за хората с увреждания (ЗХУ), Закона за личната помощ (ЗЛП) и Закона за социалните услуги (ЗСУ). Тези закони въвеждат индивидуални механизми за грижа, целящи персонализирана помощ в домашни условия, като услугите "Асистентска подкрепа" и лична помощ. Анализът показва, че внедряването на личната помощ и асистентската подкрепа довежда до увеличаване на броя на ползвателите и по-добро финансово обезпечаване от държавата. Въпреки постигнатия напредък, статията откроява и предизвикателства като недостиг на квалифицирани асистенти, неравномерно разпределение на ресурсите в различните региони и сложни административни процедури. Също така, личните асистенти често са членове на семействата, което може да доведе до липса на професионализъм и адекватна подкрепа. Необходимо е подобрене в управлението на ресурсите, квалификацията на персонала и опростяване

на административните процеси, за да се гарантира по-ефективна и устойчива система за социални услуги в България.

20. Vazova, T. 2024. *International and national dimensions of the strategic guidelines and regulations for improving the quality and accessibility of services for older people and elderly people*, DOI 10.62034/2815-5300/2024-v1-i5-004, pp. 38-55, <https://scientific-journal.expert/current>

Статията разглежда правните рамки и политики, които целят да подобрят социалните услуги за възрастните хора, като се фокусира върху международните стандарти и тяхното приложение в България. Представени са предизвикателствата, които стоят пред системата, като фрагментирано законодателство, недостатъчни ресурси и липса на координация между институциите. Разгледан е интегрирания подход, който включва мерки за активен живот, деинституционализация и социална интеграция. Анализирани са европейските и национални стратегии за подобряване на качеството на живот и социалната интеграция на възрастните хора. Тези стратегии имат за цел да осигурят равни възможности и достъп до качествени социални услуги. Нужно е насърчаване на деинституционализацията и подобряване на качеството на грижите. Инвестициите в обучението на персонала и прилагането на добри практики са също от съществено значение. В заключение, устойчивото развитие на социалните услуги за възрастните хора изисква стратегически подход, който обединява правна рамка, ресурси и междусекторно сътрудничество. Това ще допринесе за гарантиране на техните права и социална интеграция.

21. Vazova, T. 2025. *Accessibility and quality of social services for the elderly in Bulgaria: Impact of decentralization and deinstitutionalization*, *International Interdisciplinary Scientific Journal „Expert“*, 1(5) DOI 10.62034/2815-5300/2024-v1-i5-006, <https://scientific-journal.expert/current>

Статията анализира развитието на социалните услуги в България след 2002 година, като акцентира върху процесите на децентрализация и деинституционализация като ключови фактори за трансформацията на социалната система. Разглеждат се основните реформи, въведени чрез новото законодателство, включително Закона за социалните услуги от 2019 година, и тяхното въздействие върху достъпността, качеството и

ефективността на предоставяните услуги. Специално внимание се обръща на ролята на общините и частните доставчици в осигуряването на социална подкрепа, както и на прехода от институционална грижа към услуги, базирани в домашна и общностна среда. Изследването отчита значителен напредък в увеличаването на броя и капацитета на дневните центрове и резидентните услуги, но също така посочва сериозни предизвикателства, сред които се открояват неравномерното разпределение на услугите, недостигът на ресурси и липсата на устойчивост на проектно-базираните инициативи. В текста се посочват добри практики, свързани с интегрирания подход, като се подчертава необходимостта от по-ефективно сътрудничество между публичния и частния сектор. В заключение се формулират препоръки за бъдещото развитие на социалните услуги, насочени към разширяване на капацитета, подобряване на качеството на грижите и въвеждане на иновативни модели за подкрепа. Дават се насоки за усъвършенстване на социалната система в България с цел по-ефективно удовлетворяване на нуждите на уязвимите групи и повишаване на качеството на живот.

Дата: 18.02.2025 г.

Гр. Пловдив

Изготвил: гл. ас. д-р Таня Вазова

(.....)